

TJUVPARNING

TEXT: *Anna Sellberg*

TJUVPARNING ...

Stor risk att den resulterar i valpar

Kärlek över alla gränser och hinder – ja, så kan man på ett sätt beskriva fenomenet med tjuvparade tikar inom hundvärlden. Och faktum är att om en fertil hanhund parar en tik som höglöper – då är chansen hela 80 procent att det resulterar i en valpkull.

Det berättar professorn och veterinären Eva Axner, som arbetar med hundars reproduktion vid Sveriges lantbruksuniversitet.

– Vill de, så kan de, konstaterar hon en smula lakoniskt, efter drygt trettio år som veterinär och expert på hundars reproduktion.

Tikar kan börja löpa vid ungefär sex månaders ålder. Mindre raser, som uppnår vuxenvikt fortare, löper ofta tidigare. Större hundar, som växer längre, kan vänta ett par månader till.

Det är inte ovanligt att en hundägare missar tikens första löp. Det kan vara mycket diskret, bara bestå av en flytning och inget blod alls, och kanske är enda tecknet att tiken slickar sig lite oftare än vanligt.

– Därför är det extra viktigt att vara uppmärksam. En så ung tik får inte bli dräktig, hon är inte mogen för det och det är väldigt olyckligt de gånger det blir så, säger Eva Axner – och

påpekar att det också är ett brott både mot djurskyddslagen och SKKs regler att låta en så ung hund få valpar.

Minst arton månader

Tiken ska vara minst arton månader vid första parningen – det vill säga hinna bli ordentligt vuxen först, innan hon själv blir mamma.

Men från och med nu innebär löpningen, i genomsnitt var sjätte till var sjunde månad, en reell risk för oplanerade valpkullar. Varken ålder eller eventuella sjukdomar är ett hinder för den tik som träffar en intresserad hanhund när hon höglöper. Inte heller bryr sig någon av de två om varken ras eller storlek på den tilltänkta partnern. Att en storvuxen tik blir tjuvparad med en mycket mindre hane är inte ovanligt, och även motsatsen händer – om än inte lika ofta.

Hollandse herdershondtik och nu tydligt dräktig, hon har ett par veckor kvar till valpningen – här finns ingen misstanke om tjuvparning, utan det är en noga planerad kull. Foto Lotta Bengtsson.

OBS! De hundar och personer som förekommer på bild i denna tidning är, om inget annat anges, endast avsedda att illustrera en ras eller en händelse (veterinärbesök, jakt, utställning etc) och har i övrigt inget samband med artiklarnas innehåll.

Det händer också att någon av kontrahenterna lyckas rymma, tar sig igenom en eller flera stängda dörrar, gräver sig ut – eller helt enkelt får till det rakt igenom staketet om så är. Uppfinningsrikedomen är oändlig, och om tiken höglöper och hanen är fertil – då är det alltid en väldigt stor risk att hon blir dräktig.

Men vad ska man göra om man bittar sin löptik och en hanhund i full färd med en kärleksakt?

Ja, till att börja med är det viktigt att låta hundarna fullfölja parningen. Man ska definitivt inte försöka slita isär paret, även om man tar dem på bar gärning.

– När hundarna hänger, alltså sitter ihop, sväller hanens penis inuti tiken. Det är stor skaderisk att dela på dem med våld, och tiken kan börja blöda ordentligt, säger Eva Axner.

Dessutom är det redan försent. Hanhunden ejakulerar redan cirka en minut in i parningen, och även om det kommer lite sperma till under själva hängningen, är huvudsatsen redan på väg. Det är inte heller alltid som det ens sker en hängning – men tiken kan bli dräktig ändå, påpekar Eva Axner.

Om man som hundägare vet säkert att ens tik har blivit parad med fel hanhund – vad gör man då?

– Det bästa är att avbryta dräktigheten direkt när tiken har gått ur lopp, för då resorberas (försvinner) eventuella foster direkt, säger Eva Axner.

I dag är det vanligaste sättet att göra det på, är att en veterinär ger tiken en medicin som heter Alizin. Det är en spruta som ges under huden, och som blockerar de hormoner som styr dräktigheten, och kroppen avbryter den.

Om man ger sprutan tidigt i dräktigheten märks ofta ingenting alls på tiken efteråt, förutom ibland en smula illamående. Och efter en tid kommer en ny löpning – precis som det ska göra – och tiken är redo att paras igen.

Men varför inte ge sprutan direkt, samma dag som parningen?

– Det kan man göra, men då händer det att tiken hinner para sig en gång till under samma löp, säger Eva Axner – som också sett just det hända.

För det är inte alltid lätt att avgöra när en tik höglöper, och att räkna på säkra perioder fungerar inte. Hanhundens spermier kan dessutom leva flera dagar i livmodern, medan de inväntar att äggen ska mogna. Ibland kan tiken också släppa till en tid efter höglöpet – och bli dräktig vid det tillfället, även om man tror det är alldeles försent.

Om man bara misstänker en tjuvparning, då? Typ att tiken smitit hemifrån och kommer tillbaka igen ensam – finns det då några säkra och tidiga tecken att gå på för att avslöja en eventuell dräktighet?

Nej, är svaret. För till att börja med märks det oftast inte om en tik är dräktig eller ej, berättar Eva Axner. Vissa tikar mår visserligen en smula illa – oftast i tredje veckan – och andra kan exempelvis få rosa och lite svullna spenar – men frånvaron av tecken är definitivt inget säkert bevis. Ibland upptäcker tikägaren inte vad som

händer förrän valpmagen syns på riktigt – och då är det definitivt för sent att göra något.

Om man ändå misstänker en tjuvparning och absolut inte vill ha kullen, så är det säkraste att boka in ett ultraljud hos veterinären vid 28 dagar, för att ta reda på om tiken är dräktig eller ej, säger Eva Axner:

– Då kan man se fosterblåsorna tydligt, och det finns absolut ingen anledning att dra ut på det längre än så. För ju äldre fostren hinner bli, desto större blir också ingreppet för att hejda dräktigheten.

Tidsgräns

Just på grund av fostrens snabba tillväxt mot slutet av dräktigheten, finns det också en tidsgräns för Alizin. Efter fyrtiofem dagar är det inte längre lämpligt att avbryta dräktigheten medicinskt, eftersom det blir som en riktig förlossning för tiken. Valparna föds, men alldeles för tidigt, de är outvecklade – men kan ändå visa livstecken. Har det gått så långt är det i allmänhet bättre att låta tiken få kullen. Risken är nämligen stor att hon blir skendräktig, nedstämd och mår dåligt psykiskt av den sent avbrutna dräktigheten.

Men varför är det inte fler som använder sig av medicinsk abort tidigt i dräktigheten, om man misstänker en tjuvparning?

En anledning kan vara att uppfödaren oroar sig för att en medicinsk abort ska förstöra framtida avel på tiken. Och visst händer det – Eva Axner berättar att drygt tre procent av de tikar som får Alizin, riskerar att få livmoder-inflammation.

– Men det är betydligt mindre risk om hon får sprutan tidigt, säger hon. Avbryter man dräktigheten sent ska ju både foster och alla hinner bort. Det blir mycket material för kroppen att ta hand om, och lätt att något blir kvar.

– Men man ska också komma ihåg att en fullföljd dräktighet inte heller är helt ofarlig, fortsätter Eva Axner. Att bära och föda en kull valpar är alltid en risk för alla tikar – oavsett ålder och kroppslig status. Att alltför unga tikar inte är redo att bli mammor har vi redan nämnt, men också en gammal tik kan fara väldigt illa vid en oplanerad dräktighet – även om hon kanske har haft valpar tidigare i livet:

– Älderskrämpor som artros kan göra dräktigheten väldigt tung för henne. Förlossningen blir ofta besvärlig och dessutom ökar risken för kejsarsnitt, avslutar Eva Axner.

För de uppfödare som är anslutna till SKK finns det regler för hur man ska göra om en tik har blivit tjuvparad och föder en kull valpar.

Professor och veterinär Eva Axner arbetar med hundars reproduktion vid Sveriges lantbruksuniversitet. Foto privat.

FAKTARUTA

Så fungerar Alizin

Alla tikar har kvinnligt könshormon som heter progesteron.

När tiken blir parad är det detta som tillsammans med andra hormoner, ser till så att dräktigheten fortsätter och att fostren – de blivande valparna – får allt de behöver.

Alizin blockerar könshormonet progesteron. Kroppen luras att tro att det inte finns några foster – och då kan inte dräktigheten fortsätta.

Som alla mediciner har Alizin också biverkningar.

Dels kan tiken få en svullnad och bli öm i nacken, där medlet sprutas in. Det är en ganska stor mängd vätska, som ska ges – särskilt om det är en stor tik. För att minska risken, kan man ge på flera olika ställen, så inte allt hamnar på samma ställe.

Det finns också en liten risk för livmoder-inflammation, när man använder Alizin – särskilt om det sker långt fram i dräktigheten. Det beror på att det är så pass mycket material inne i livmodern – foster och hinner – som ska bort. Vid en sent avbruten dräktighet får tiken ofta rejala flytningar och om dräktigheten pågått länge, finns också risk att delar från fostren kommer ut.

Alizin får inte användas efter dag 45 i dräktigheten.

SKK och tjuvparade tikar

För de uppfödare som är anslutna till SKK finns det regler för hur man ska göra om en tik har blivit tjuvparad och föder en kull valpar.

Det berättar chefsjurist Agneta Lönn:

– Om alla papper, hälsoreultat och tidsaspekter är uppfyllda spelar det ingen roll om kullen är planerad eller ej. Problemet är ju att det oftast brister på något sätt och då fångar SKKs system upp att fel begåtts. När uppfödaren då tillfrågas om varför hälsoprogram inte uppfyllts eller varför tiken parats för tätt, för ungt, för gammalt och så vidare, blir svaret ofta tjuvparning, säger hon.

Dispens ska sökas i förväg

Dispens för att registrera en valpkull söks hos Uppfödar- och Kennelkonsulentkommittén (UKK) – men kan inte beviljas efter att parningen redan skett.

– Då handlar det ju inte om en dispens, för den begärs i förväg, påpekar Agneta Lönn och fortsätter:

– Man kan däremot få dispens att sälja en kull oregistrerat, exempelvis om föräldradjuren är av olika ras.

Generellt sett leder två tjuvparningar till en anmälan till SKKs Disciplinnämnd, men två blandraskullar betyder inte uteslutning. Två tjuvparningar innebär dock som regel en disciplinär åtgärd i form av registreringsförbud viss tid.

Medvetna blandrasparningar leder däremot till uteslutning, eftersom det strider emot SKKs portalparagraf om att föda upp rashundar:

– Den enda förmildrande omständigheten skulle kunna vara att uppfödaren inte känner till det, men det friar inte från ansvar. Ett medvetet val att bryta mot regelverket, är dock alltid sämre än okunskap, avslutar Agneta Lönn.

Fakta ur SKKs Grundregler för medlemmar:

- > att till avel endast använda hundar av samma ras och som är registrerade i SKK eller i utländsk kennelorganisation erkänd av SKK.
- > att till avel endast använda hundar som inte har allvarlig sjukdom/funktionshinder och som har ett gott och för rasen typiskt temperament.
- > att inte para får med dotter, mor med son eller helsyskon med varandra.
- > att inte i avel använda hanhund/tik förrän vid den ålder då hunden uppvisar en vuxen individs fysiska mognad och beteende. Tik får paras tidigast vid arton (18) månaders ålder.
- > att inte låta para tik fyllda sju (7) år om hon inte tidigare haft en valpkull. Tik som fyllt sju (7) år måste alltid veterinärbesiktigas före parning.

- > att inte låta tik föda fler än fem (5) valpkullar. Om en tik får två (2) valpkullar inom tolv (12) månader ska tiken sedan ges minst tolv (12) månaders vila före nästa valpning. Tik som fyllt sju (7) år ska vila minst tolv (12) månader mellan sina kullar.
- > SKK/CS äger rätt att, i särskilda fall och då synnerliga skäl finns, bevilja dispens från dessa Grundregler.

De kompletta grundreglerna finns på webbplatsen www.skk.se. Där hittar du också registreringsregler och länk till de rasset specifika avelsstrategierna (RAS) för din ras.

Källa: skk.se

OBSERVERA

De hundar och personer som förekommer på bild i denna tidning är, om inget annat anges, endast avsedda att illustrera en ras eller en händelse (veterinärbesök, jakt, utställning etc) och har i övrigt inget samband med artiklarnas innehåll.

Ibland upptäcker tikägaren inte vad som hänt förrän valpmagen syns på riktigt – och då är det definitivt för sent att göra något. Den här dräktiga rottweilertiken är dock inte tjuvparad! Foto Måns Engelbretsson.